

Fokusområde: Overgang og p

Ellen Krogh

Ane Qvortrup

progression

Det fremhæves i aftalepapiret om gymnasiereformen at der skal være særlig opmærksomhed omkring overgangen fra folkeskolen til gymnasieuddannelserne:

”Det har vist sig, at mange elever er udfordret af de skriftlige krav, de møder i overgangen fra grundskole til de gymnasiale uddannelser. Der er derfor behov for en større indsats omkring skriftligheden i overgangen til de gymnasiale uddannelser og at udvikle en progression for træningen af de skriftlige kompetencer henover de tre år, så det sikres at eleverne opnår stærke skriftlige kompetencer og rustes til videre uddannelse og i et fremtidigt job.”
(Styrkede gymnasiale uddannelser s. 28)

Der findes flere danske undersøgelser af overgangsproblemer i forskellige fag mellem grundskolen og gymnasiale uddannelser (Christensen 2015, Ebbensgaard et al. 2014, Elf 2015, Krogh 2014, Krogh 2016, Mathiasen et al. 2009). Relativt samstemmende peges der på store fagkulturelle forskelle og dermed på betydningen af fokus på overgangen fra grundskolen. Ebbensgaard et al. og Mathiasen et al. har et bredere fokus end skriftlighed, selv om denne dimension også hos Ebbensgaard et al. står centralt. De tætte etnografiske studier af skriftlige overgange hos Christensen 2015, Elf 2015 og Krogh 2014 og 2016 skaber også brede indsigter i overgangsproblematikker.

Denne forskning viser, at forskellene i de faglige skrivekulturer er omdrejningspunkter for kritiske overgangserfaringer for elever ved mødet med de gymnasiale uddannelser, og at disse forskelle ikke bare kan reduceres til et teknisk spørgsmål om bedre gensidig information, men at de for eleverne kan involvere identitetsproblemer, som ikke kun knytter sig til bestemte fag, men også til konstruktionen af den nye identitet som gymnasieelev.

Samtidig viser international forskning, at overgange må ses som et generelt vilkår for elevers uddannelsesbaner (Barton 2012). Elever er i overgang

Torben Spanget Christensen

BALTSHIP
The Professional Commitment

meget af tiden, oftest i bevægelser fra det trygge og kendte og til mere komplekse og krævende niveauer. Literacy og særligt skrivning er et centralt omdrejningspunkt for disse overgange (Krogh 2017, Pitkänen-Huhta & Holm 2012; Barton 2012; Sommers & Saltz 2004), eftersom skriftlige krav typisk ændres sådan, at det der var passende i én uddannelseskontekst, ikke længere er tilstrækkeligt, når elever bevæger sig ind i en ny kontekst. Men det er vigtigt at understrege, at overgange også rummer oplagte muligheder for skriveudvikling og identitetsudvikling, eftersom elever vil møde nye vidensområder og nye ambitioner for ekspertise som vil udbygge deres skriftlige repertoarer og skabe grundlag for identitetsudvikling i et mere omfattende perspektiv (Smidt 2009; Yancey 2009).

Også overgangen mellem de gymnasiale uddannelser og videregående uddannelser er et opmærksomhedspunkt i aftalepapiret om gymnasiereformen. Både forskellene og ligestillingen mellem uddannelserne skal blive mere synlige for at sikre, at eleverne foretager valg om videre uddannelse på et kvalificeret grundlag. Studieretningerne skal pege tydeligt frem mod de videreuddannelsesmuligheder, de forbereder til, det skal være lettere for htx-studenter at få adgang til humanistiske uddannelser, og på hf skal særlige fagpakker sikre et ny fagligt fokuseret hf, der målrettet klæder eleven på til at tage en professionsbachelor- eller en erhvervsakademiuddannelse. Relevansen af en øget opmærksomhed også på overgangen mellem gymnasiale uddannelser og videregående uddannelser bekræftes af forskning både nationalt og internationalt. Overgangen har vist sig at have stor betydning for frafald og skal derfor tages alvorligt (EVA 2017). Et amerikansk studie med fokus på literacy praktikker i overgangen fra High School til College i sprogfagene viser, at kulturskiftet har meget stor betydning, og argumenterer for, at High School literacy-praktikker skal ses som selvstændige, og ikke som 'underperformed versions of collegiate practices' (Harclau 2001). I et igangværende phd-studie på SDU viser foreløbige fund, at studieretningsprojektet har været en central skriveerfaring som forberedelse til skrivning på BA-studierne (<http://findresearcher.sdu.dk/portal/da/person/snd>). Et studie fra Københavns Universitet (Ulriksen et al. 2017, Holmegaard et al. 2015) undersøger hvorfor gymnasieelever med interesse for naturvidenskab ikke vælger videregående tekniske og naturvidenskabelige uddannelser. Undersøgelsen viser at fravalget af naturvidenskabelige uddannelser skyldes

at de unge oplever for snævre muligheder for identitetsudvikling inden for området, men også at ders fravalg har med deres oplevelser af naturvidenskab i gymnasiet og fremtidige jobmuligheder at gøre. Allerede i 1970 pegede Spady på karakterer og intellektuel udvikling fra tidligere uddannelse som afgørende for fastholdelse i videregående uddannelse (Spady 1970), og disse faktorer viser sig også afgørende i nyere studier (Aljohani 2016; Costabile et al. 2013; Cotton et al 2017; Grau-Valldosera & Minguillón 2014; Jayaprakash et al. 2014; Hardy & Aruguete 2014; Ishitani 2016). Den intellektuelle udvikling specificeres til akademiske forudsætninger, erfaringer fra gymnasiet og graden af akademisk succes i gymnasiet eller anden forudgående uddannelsesinstitution (Davis et al. 2014; Jayaprakash et al. 2014). Samtidig udmøntes det i nogle studier i et fokus på karakterer fra den uddannelse, den studerende optages på baggrund af (Jayaprakash et al. 2014), og i konkrete fag (Ishitani 2016).

Undersøgelse af overgang og progression

Med et didaktisk, udviklingsorienteret blik retter overgangsproblematikken sig mod at synliggøre dels de *erfaringer og ressourcer* som eleverne bringer med sig, og dels hvad der er *formålet* med de gymnasiale skriveopgaver. Samtidig må man pege på vigtigheden af at understøtte *identifikation* og engagement i skriveopgaverne ud fra den indsigt at identifikation er en bærende faktor i læring, og at faglig skrivning desuden er central for udvikling af identitet som gymnasieelever.

Det vil også være relevant at anlægge disse tre fokuseringer som et grundlag for skolernes og fagenes progressionstænkning omkring det skriftlige arbejde. Vi mener altså at intenderede udviklingstrin og genreerfaringer i elevernes skrivning med fordel kan ansues som overgange der må reflekteres didaktisk i forhold til eksisterende ressourcer, til eksplicitering af formål med det nye og ikke mindst til rammesætning af muligheder for identifikation og engagement i skrivningen.

Denne teori vil danne udgangspunkt for evalueringen af overgangstematikken. Denne vil således rette sig mod alle tre dimensioner af skoleudviklingsmodellen: skolekulturen (overgangsfokus, progressionsplaner og den bagved liggende skrive-didaktiske tænkning) de faglige skrivekulturer (didaktiske refleksioner over fagkulturelle forskelle fra folkeskolens fag og didaktiske undervisningshandling i forlængelse heraf), samt elevkulturer (elevers identitetserfaringer set i lyset af deres grunderfaringer med overgange i uddannelsessystemet).

Forskningsområde

Ane Qvortrup: Almendidaktik, didaktiske vidensdomæner, læreplanteori, læring, feedback, evaluering
Ellen Krogh: Fagdidaktik, danskfagets didaktik, skriveforskning, portfolioevaluering
Torben Spanget Christensen: Samfundsfagsdidaktik og evaluering